

Yhteisvoimin kulttuurin äärelle

oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin, kehittää niiden avulla itseämme ja yhteisöämme sekä ilmaista itseämme vapaasti (AILI, i.a.).

Kulttuurisessa vanhustyössä kulttuuriset oikeudet tunnustetaan osaksi laadukasta ja omannäköistä elämää (Tähti, 2023, s. 2). Kulttuuristen oikeuksien toteutuminen edellyttää saavutettavaa ja esteetöntä toimintaa sekä iäkkään ihmisen omien tarpeiden ja toiveiden kuulemistä (AILI, i.a.). Osallistumisen tukeminen alkaa siitä, että aidosti kuulemme, mikä hänelle itselleen on tärkeää. Yksilöllisten kulttuuristen tarpeiden huomioiminen ja iäkkään ihmisen toimijuuden tunnistaminen ovat kulttuuripalvelujen keskeisiä lähtökohtia (Aholainen, 2019, s. 180).

Ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden toteuttamat voimavarakäynnit ovat osa hankkeen toimintaa. Ne toteutetaan osana opintoja. Käynneillä keskustellaan ihmisen arjesta, kiinnostuksen kohteista ja toiveista sekä etsitään yhdessä hänelle sopivia kulttuurihyvinvointia tukevia toimintoja. Samalla seurataan, miten osallistuminen vaikuttaa hänen hyvinvointinsa ja osallisuuden kokemukseensa (Metropolia, i.a.).

Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijat ovat aloittaneet voimavarakäynnit ensimmäisinä Yhteisvoimin-hankkeen ammattikorkeakouluista. He ovat toteuttaneet yhdessä iäkkäiden ihmisten kanssa luovia, heidän toiveistaan lähteviä kokonaisuuksia. Käynneillä on tehty taidetta, kuunneltu musiikkia, laitettu kynsiä sekä käyty kahviloissa ja ulkoiltu puistoissa.

Opiskelijoiden työssä ovat näkyneet persoonalliset vahvuudet, opinnoissa karttuneen osaamisen soveltaminen ja rohkeus kokeilla uutta. Kulttuuri kasvaa yhdessä vuorovaikutuksessa, yhteistyössä ja kunnioittavassa kohtaamisessa (Etelä-Pohjanmaan liitto, 2025), ja yhteisen tekemisen rinnalla tärkeäksi on noussut aika keskustella ja kuunnella.

“Kulttuuri ei ole elintärkeää, mutta se tekee elämästä parempaa”

Yhteisvoimin-hankkeessa me olemme kuluneen syksyn aikana tavanneet iäkkäitä ihmisiä eri puolilla Etelä-Pohjanmaata. Olemme keskustelleet siitä, mitä kulttuuri merkitsee arjessa ja elämän eri vaiheissa. Keskusteluissa olemme tunnistanee kulttuuria tutuissa tavoissa, muistoissa ja arkisessa tekemisessä. Eräs osallistuja kiteytti kulttuurin merkityksen: ”Kulttuuri ei ole elintärkeää, mutta se tekee elämästä parempaa.”

Toinen keskusteluissa esiin noussut ajatus, ”Vaalitaan vanhaa, opitaan uutta”, yhdistää perinteiden arvostamisen ja avoimuuden uusille kokemuksille. Eteläpohjalaisella kulttuurilla on pitkät ja vahvat perinteet, ja se on niin komiaa, että sillä saa vähän trossaalla. Keskusteluissa ovat nousseet esiin muun muassa klimppisopat, paisunnat, kropsut, kökät, kinkerit ja paikallinen murre.

Eräs iäkkäiden kanssa käydyissä keskusteluissa esiin nousseista ajatuksista oli ”kulttuuri voi olla vahvasti sukupolvia yhdistävä tekijä”. Ruoppilan ja Kallion (2022) mukaan eri-ikäisten ihmisten yhteiset keskustelut tarjoavat mahdollisuuksia kuulla toisten kokemuksia ja rakentaa jaettuja näkökulmia. Myös Etelä-Pohjanmaan kulttuuristrategiassa kulttuuriseen kestävyysliikkeen liitetään perinteiden ja tapojen säilyttäminen ja kehittäminen sukupolvelta toiselle (Etelä-Pohjanmaan liitto, 2025). Kulttuuriperintö elää, kun sille löytyy kertojia,

kuuntelijoita ja yhteisiä hetkiä.

Voimavarakäynneillä on korostunut vastavuoroisuus. Opiskelijat ovat kokeneet saaneensa arvokasta oppia ikääntyneiden ihmisten elämästä, osaamisesta ja heille merkityksellisistä asioista. Voimavarakäynnit ovat olleet silmiä avaava kokemus, sillä ne ovat tarjonneet joillekin ensimmäisen mahdollisuuden kohdata ikääntyneitä ihmisiä opintojen aikana. Kokemusten myötä on oivallettu, että ikääntyneet ovat hyvin moninainen joukko eikä ikääntyminen tarkoita automaattisesti asumista hoivakodissa. Tämä on avartanut käsityksiä vanhuudesta ja herättänyt kiinnostusta työskennellä ikääntyneiden parissa myös tulevaisuudessa, vaikka se ei olisi ollut alkuperäisissä suunnitelmissa.

Osallisuutta arjen teoilla

Vanhustenviikon aikana vierailimme Ylistaron Tupakamarissa sekä Seinäjoella ikääntyneille suunnatussa tapahtumassa. Kohtaamisissa keskustelimme kulttuurin merkityksestä hyvinvoinnille ja siitä, miten tavoittaa ne ikääntyneet ihmiset, jotka jäävät helposti yhteisen toiminnan ulkopuolelle. Selin ja Siponkoski (2023, s. 6) korostavat yhteistyön merkitystä ikääntyneiden tavoittamisessa sekä osallistumisen esteiden tunnistamisessa. Nämä keskustelut antavat arvokasta suuntaa myös Yhteisvoimin-hankkeen toiminnan kehittämiseksi.

Ylistaron Tupakamarin vapaaehtoistoiminta on erinomainen esimerkki etsivän kulttuurisen vanhustyön toteutumisesta käytännössä. Toiminnassa yhdistyvät yhteisöllisyyden vahvistaminen, osallistumisen esteiden vähentäminen ja aktiivinen mukaan kutsuminen. Viikoittaisiin kokoontumisiin kuuluu kahvittelua, yhdessäoloa ja vaihtelevaa ohjelmaa, ja vapaaehtoiset huolehtivat myös kuljetuksista hakemalla osallistujia paikalle omilla autoillaan. Tupakamarin toiminta havainnollistaa, kuinka etsivän kulttuurisen vanhustyön avulla voidaan tunnistaa osallistumisen esteitä, tavoittaa toiminnan ulkopuolelle jääviä ikääntyneitä ja rakentaa heidän tarpeisiinsa sopivia osallisuuden mahdollisuuksia.

“Ny läheretähän Tupakamarihin!”

Vanhustenviikon teema on kutsunut meitä pysähtymään toisen ihmisen äärelle. Etelä-Pohjanmaalla iäkkäiden kanssa käydyissä keskusteluissa on tullut esiin, miten ammattilaisten ja vapaaehtoisten työn rinnalla myös naapureilla ja läheisillä on hyvin tärkeä rooli osallistumisen mahdollistajina. Keskusteluissa on korostunut miten usein mukaan lähteminen alkaa siitä, että naapuri soittaa, koputtaa ovelle ja sanoo: ”Nonni, ny läheretähän Tupakamarihin.”

Mahdollisuus osallistua kuuluu meille jokaiselle elämäntilanteesta, toimintakyvystä tai aktiivisuudesta riippumatta. Kulttuuri voi olla tekemistä ja uuden oppimista, mutta yhtä lailla kuuntelemista, katselemista ja rauhallista yhdessäoloa. Yhteisvoimin-hankkeessa haluamme tehdä tilaa näille erilaisille osallistumisen tavoille.

Heli Ridanpää

Geronomi (YAMK)

Yhteisvoimin – Kulttuurista hyvinvointia ikäihmisille- hankkeen asiantuntija

SEAMK

Virve Rinne

SH (AMK), TtM, AmO

Yhteisvoimin – Kulttuurista hyvinvointia ikäihmisille- hankkeen projektipäällikkö

SEAMK

Lähteet

AILI (i.a.). *Ikääntyneiden kulttuurioikeudet*. <https://ailiverkosto.fi/ikaumlaumIntyneiden-kulttuurioikeudet.html>

Aholainen, M. P. S. (2019). Mitä ikääntyneiden kulttuuripalveluilla tarkoitetaan: Käsitteiden analyysiä. *Gerontologia*, 33(4), 171-189. <https://doi.org/10.23989/gerontologia.80012>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019). Finlex.
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2019/166>

Lakeuden leveältä kulttuuria – Etelä-Pohjanmaan kulttuuristrategia vuosille 2026–2035. Etelä-Pohjanmaan liitto. <https://epliitto.fi/kulttuuristrategia/>

Metropolia. (i.a.). Yhteisvoimin –kulttuurista hyvinvointia ikäihmisille-hanke. Haettu 12.06.2026, [Yhteisvoimin — kulttuurista hyvinvointia ikäihmisille -hanke | Metropolia](#)

Ruoppila, I., & Kallio, E. (2022). *Viisaus ja elinikäinen oppiminen*. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä, A. Viljanen (toim.), *Gerontologia*. Duodecim.

Selin, M., & Siponkoski, S. (2023). *Etsivä kulttuurinen vanhustyö. Toimintamallin kuvaus ja vinkkejä soveltamiseen*. Rovaniemen kaupunki
https://www.taike.fi/sites/default/files/2023-12/Rovaniemi_Etsiva-kulttuurinen-vanhustyo_A4_sivut_08122023-2%20%281%29.pdf

Tähti, T. (2023). *Kulttuuri, taide ja luovuus ikääntyvässä yhteiskunnassa*. Tietokortti 1/2023. Taikusydän.
<https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/taikusydamen-julkaisut-ja-tietokortit/taikusydamen-tietokortit/>

Vuolasto, J., Kaunisharju, K., Norppa L., Ikonen, J., Koskela, T., & Parikka, S. (2024). *Suurin osa aikuisista käyttää kirjasto- ja kulttuuripalveluja vuosittain – ikääntyessä osallistuminen vähenee*. (Tutkimuksesta tiiviisti 28/2024, Suomen sosiaalinen tila 4/2024). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-331-7>